

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 marca 2009r. Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów W składzie:

Przewodniczący: SSO Bogdan Gierzyński

Protokolant: asystent sędziego Adam Zaborski

po rozpoznaniu

w dniu 2 marca 2009r. w Warszawie na rozprawie sprawy z odwołania (...) S.A. we W. przeciwko Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

o naruszenie zbiorowych interesów konsumentów

na skutek odwołania (...) S.A. we W. od Decyzji Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 31 grudnia 2007 roku Nr (...)

1. oddała odwołanie,
2. zasądza od (...) S.A. we W. na rzecz Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów kwotę 360 zł (trzysta sześćdziesiąt złotych) tytułem kosztów zastępstwa procesowego.

SSO Bogdan Gierzyński

XVII AmA 22/08

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 31 grudnia 2007 roku Nr (...) pozwany - Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, po przeprowadzeniu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów przeciwko powodowi – (...) S.A. z siedzibą we W.:

I. uznał za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów działanie powoda polegające na zamieszczaniu w pismach kierowanych do konsumentów w toku prowadzonych czynności windykacyjnych hasel i treści, mających na celu zastraszenie konsumentów, wywołanie w nich uczucia lęku, wywarcie presji psychicznej oraz wprowadzenie w błąd, w szczególności zaś informowania dłużników o planowanych wizytach we właściwych miejscowo oddziałach ZUS, co stanowi:

1. naruszenie art. 3 ust. 1 ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji a tym samym praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, określoną w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w brzmieniu ustalonym Dz. U. Nr 50, poz. 331 i Dz. U. Nr 99, poz. 660;

2. naruszenie art. 17 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej a tym samym praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, określoną w art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w brzmieniu ustalonym Dz. U. Nr 50, póż. 331 i Dz. U. Nr 99, póż. 660;

i stwierdził jej zaniechanie z dniem 1 marca 2007 r.

II. Na podstawie art. 27 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz stosownie do art. 33 ust. 6 tej ustawy i § 7 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2007 r. w sprawie określenia właściwości

miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w zw. z art. 136 ust. 1 powołanej wyżej ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów, uznał za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów działanie powoda polegające na zamieszczaniu w pismach kierowanych do konsumentów w toku prowadzonych czynności windykacyjnych hasel i treści, mających na celu zastraszenie konsumentów, wywołanie w nich uczucia lęku, wywarcie presji psychicznej oraz wprowadzenie w błąd, w szczególności zaś informowania dłużników o zawyżonych kosztach procesu oraz kosztach egzekucyjnych, co stanowi :

1. naruszenie art. 3 ust. 1 ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji a tym samym praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, określoną w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w brzmieniu ustalonym Dz. U. Nr 50, poz. 331 i Dz. U. Nr 99, poz. 660;

2. naruszenie art. 17 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej a tym samym praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, określoną w art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w brzmieniu ustalonym Dz. U. Nr 50, poz. 331 i Dz.U. Nr 99, poz. 660;

i stwierdził jej zaniechanie z dniem 17 października 2007 r.

III. Na podstawie art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz stosownie do art. 33 ust. 6 tej ustawy i §6 oraz § 7 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2007 r. w sprawie określenia właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i w zw. z art. 136 ust. 1 powołanej wyżej ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, nałożył na powoda karę pieniężną w wysokości 90691,39 zł płatną do budżetu państwa.

Od powyższej Decyzji powód złożył odwołanie domagając się jej uchylenia w całości, ewentualnie o jej zmianę w zakresie punktu III poprzez obniżenie nałożonej kary pieniężnej.

Zaskarżonej decyzji powód zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego przez błędną ich wykładnię i niewłaściwe zastosowanie oraz naruszenie przepisów postępowania, a mianowicie:

1. art. 24 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów przez uznanie za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów działania (...) S.A. polegającego na zamieszczaniu w pismach kierowanych do konsumentów w toku prowadzonych czyn windykacyjnych informacji o planowanych wizytach we właściwych miejscowo oddziałach ZUS;

2. art. 24 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w zw. z art. 3 ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji i art. 17 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej przez uznanie, że zamieszczana przez (...) S.A. w pismach kierowanych do konsumentów w toku prowadzonych czynności windykacyjnych informacja o wysokości kosztów procesowych i kosztach egzekucyjnych, w szczególności kosztów zastępstwa procesowego w wysokości stanowiącej dwukrotność stawki minimalnej określonej w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości, stanowi praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów;

3. art. 3 ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji polegające na ustaleniu, że wysyłanie korespondencji do konsumentów w toku prowadzonych czynności windykacyjnych o określonej, wskazanej w decyzji formie i/lub treści stanowi czyn nieuczciwej konkurencji;

4. art. 233 §1 k.p.c. w związku z art. 84 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów przez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów polegające na:

a) braku wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego,

b) niezgodnej z zasadami logiki i doświadczenia życiowego ocenie ustalonych okoliczności faktycznych;

c) przyjęciu za udowodnione subiektywnych opinii organu, nie znajdujących poparcia w zgromadzonym w sprawie materiale dowodowym, że pisma o zakwestionowanej przez organ treści były wysyłane i oddziaływały również na

osoby, których zadłużenie nie istniało, a mimo tego – pod wpływem presji - osoby takie decydowały się płacić; skoro ta okoliczność uzasadnia tezę, że presja ta ma charakter silny i samoistny - tj. przełamuje wewnętrzne przekonanie konsumenta, że dług nie istnieje i spłata nie jest wynikiem wewnętrznego imperatywu konsumenta, nakazującego mu wykonanie zobowiązania, które zaciągnął – to okoliczność taka powinna znaleźć poparcie w zgromadzonym materiale dowodowym – a tymczasem organ opiera się na przeświadczeniu, co stanowi przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów i dokonanie dowolnej ich oceny,

5. art. 7 k.p.a. oraz art. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów przez nieuwzględnienie i niewyrażenie przez wydający decyzję organ administracyjny interesu społecznego i interesu przedsiębiorcy;

6 art. 106 w zw. z art. 24 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów poprzez nałożenie na (...) S.A. kary pieniężnej w sytuacji braku podstaw do jej nałożenia.

Pozwany w odpowiedzi na odwołanie w całości podtrzymał swoje dotychczasowe S. wyrażone w zaskarżonej decyzji.

Pozwany wniósł o oddalenie odwołania oraz o zasądzenie od powoda kosztów postępowania według norm przepisanych.

Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów ustalił, co następuje:

Bezspornym jest, że powód prowadzi działalność gospodarczą polegającą na nabywaniu wierzytelności od osób trzecich, które następnie stara się wyegzekwować. W ramach czynności zmierzających do wyegzekwowania długu powód kieruje do osób, które uważa za dłużników (mi. in. P. N. Z. (k -5 akt admin.), P. T. G. (k-11 akt adenin.), P. R. K. (k 43 akt admin.) pisma zatytułowane (...) zawierające sformułowania: „ W ramach dokonywanych ustaleń zaplanowane są następujące działania w trybie art. 9 ustawy z dnia 6 lipca 2001 r. o usługach detektywistycznych (Dz. U. z dnia 15 lutego 2002 r.): - wizyta w miejscu zamieszkania dłużnika, - wizyta u pracodawcy dłużnika, - wizyta we właściwym miejscowo oddziale ZUS” i „Czynności detektywistyczne zlecone przez Departament Windykacji (...) S.A. wstrzymać może jedynie spłata zadłużenia ...”.

Pisma te zawierały logo Biuro (...) i wyeksponowane pieczęcie detektywów.

Bezspornym jest również, że z dniem 1 marca 2007 r. powód wprowadził załącznik do instrukcji IR 7.5-01 (...) Windykacji (...), zatytułowanej „Niedozwolone elementy pism windykacyjnych” (k 89- 119 akt adenin.), wskazując jako niedozwolone „informowanie o możliwości złożenia zapytania w danej sprawie do urzędu (w tym m.in. ZUS) podmiotu działającego na podstawie odrębnych przepisów oraz udzielającego informacji wyłącznie instytucjom wskazanych w tych przepisach”. Z tego też względu we wzorach pism wysyłanych po tej dacie brak jest klauzuli.

Bezspornym jest również, że powód informował dłużników - do 12 grudnia 2006 roku - o konieczności zapłaty przez nich, w razie wytoczenia sprawy o zapłatę przed sądem, kosztów zastępstwa procesowego w wysokości cztero krotności stawki minimalnej. Po dniu 12 grudnia 2006 r. spółka informowała dłużników o konieczności zapłaty tych kosztów w wysokości dwukrotności stawki minimalnej. Podstawowy element tych kosztów stanowi bowiem opłata egzekucyjna, naliczana procentowo (15%) od wartości egzekwowanego roszczenia, do której wlicza się m.in. koszty wraz ze świadczeniem głównym. Skoro zatem do wartości egzekwowanego świadczenia wliczano zawyżone koszty zastępstwa prawnego w postępowaniu sądowym, przeto również w efekcie uzyskiwano zawyżoną, nieprawidłową wysokość opłaty egzekucyjnej, a w sumie kosztów egzekucyjnych.

Zarządzeniem nr (...) Prezesa Zarządu powód z dniem 17 października 2007 roku odstąpił od przedmiotowej praktyki. Wzory pism windykacyjnych wysyłanych do dłużników po dniu 17 października 2007 roku nie zawierają już informacji o kosztach zastępstwa procesowego w wysokości dwukrotności stawki minimalnej. Ponadto pisma te zawierają informację o opłacie egzekucyjnej w wysokości 15% od wartości egzekwowanego świadczenia obliczonego w ten sposób, iż do wartości egzekwowanego roszczenia, stanowiącej podstawę ustalenia opłaty egzekucyjnej, wliczono m.in. koszty zastępstwa procesowego w postępowaniu sądowym w wysokości jednej stawki minimalnej.

W tym stanie faktycznym Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów zważył, co następuje:

Stosownie do treści art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz.331, z późn zm.), zakazane jest stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Przy czym, przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy, w szczególności min. naruszanie obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji i nieuczciwe praktyki rynkowe lub czyny nieuczciwej konkurencji (art. 24 ust. 2 pkt 2 i 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów).

Czynem nieuczciwej konkurencji jest działanie sprzeczne z prawem lub dobrymi obyczajami, jeżeli zagraża lub narusza interes innego przedsiębiorcy lub klienta (art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji j.t. Dz.U.z 2003 Nr 153, poz.1503 z późn. zm.)

Dodatkowo przepis art. 17 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (j.t. Dz.U. z 2007, Nr 155, poz.1095 z późn zm.) nakłada na przedsiębiorcę obowiązek wykonywania działalności gospodarczej na zasadach uczciwej konkurencji i poszanowania dobrych obyczajów oraz słuszych interesów konsumentów.

W kontekście przytoczonych przepisów, zważyć należało, że działalność polegająca na obrocie wierzytelnościami (faktoring), którą prowadzi powód, podlega określonym wyżej zasadom. Podkreślić przy tym należy, że nabywając wierzytelność w wyniku jej cesji, powód wstępuje w prawa wierzyciela. Oznacza to, że ma taki sam zakres przysługujących mu praw, jaki służył zbywcy wierzytelności. Prawo polskie nie przyznaje przedsiębiorcom prowadzącym działalność factoringową żadnych dodatkowych uprawnień względem dłużników lub osób trzecich. Oznacza to, że powód obowiązany jest respektować konstytucyjne wolności innych podmiotów, również dłużników, a w szczególności konsumentów. Dotyczy to w szczególności swobody dysponowania przez te podmioty własnym majątkiem. Jedyne dopuszczalne ograniczenie w tym zakresie mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw (art. 31 ust. 3 Konstytucji RP).

Oznacza to, że powód, jak każdy wierzyciel może podejmować działania dla ochrony swoich praw w sposób ograniczający wolę innych osób jedynie w sposób oznaczony w ustawie, co w praktyce oznacza możliwość dochodzenia roszczeń na drodze cywilnoprawnej. Przepis art. 31 ust. 3 Konstytucji RP jednoznacznie wyłącza zasadę: „ to co nie jest zabronione jest dozwolone” w odniesieniu do działań ograniczających wolności innych osób.

Podkreślić przy tym należy, że przekonanie wierzyciela o istnieniu długu nie jest dostatecznym powodem, dla którego adresat żądania zapłaty wierzytelności musiałby je spełnić. Faktycznie, bowiem takie żądanie może nie mieć uzasadnionych podstaw np. gdy zobowiązanie nigdy nie powstało, gdy zobowiązanie wygasło wynikiem zapłaty lub potrącenia, gdy roszczenie uległo przedawnieniu itp.

W ocenie Sądu zamieszczanie w pismach kierowanych do dłużników sformułowań: „ W ramach dokonywanych ustaleń zaplanowane są następujące działania w trybie art. 9 ustawy z dnia 6 lipca 2001 r. o usługach detektywistycznych (Dz. U. z dnia 15 lutego 2002 r.): - wizyta we właściwym miejscowo oddziale ZUS”, służyło wyłącznie wywarceniu psychicznej presji na dłużniku w celu skłonienia go do działania wbrew jego woli i zapłaty długu. Ocena ta wynika w szczególności z faktu, że zamieszczenie informacji o planowanych wizytach we właściwych miejscowo oddziałach ZUS nie służyło żadnym celom informacyjnym, gdyż powód miał pełną świadomość, że nie jest to organ uprawniony do udzielania ochrony cywilnoprawnej ani też udzielania powodowi jakichkolwiek informacji o innych osobach. Uwzględniając, zatem profesjonalny charakter działalności powoda, nie budzi wątpliwości Sądu, że miał on świadomość, iż w ten sposób może wywrzeć presję na osobach, przez wywołanie w nich przeświadczenia, że niezapłacenie długu wywoła dodatkowe uciążliwości (konieczność składania wyjaśnień, poddania się kontroli itp.). Temu celowi służy również zapis o treści: „... - wizyta u pracodawcy dłużnika”. Również i w tym przypadku, powód miał pełną świadomość, że pracodawca nie jest uprawniony do ingerowania w prywatne życie pracownika, a w szczególności do przymuszania go

do regulowania jakichkolwiek zobowiązań, jak również do udzielania informacji o pracowniku jego wierzycielom na ich życzenie. W ocenie Sądu, nie ma zatem żadnych wątpliwości, że celem zapisu było wywołanie u dłużnika obawy przed kompromitacją w oczach pracodawcy lub nawet możliwością utraty pracy.

W ocenie Sądu, także pisma powoda, zawierające te informacje, w których podawane były najbardziej niekorzystne dla konsumentów stawki kosztów zastępstwa procesowego, a w konsekwencji również opłaty egzekucyjnej (kosztów egzekucyjnych) służyć miały nie celom informacyjnym, ale wywieraniu presji na osobach, przeciwko którym prowadzone były czynności windykacyjne, ukierunkowanej na zmuszeniu ich do zapłaty. Powód grożąc konsumentom koniecznością zapłaty znacząco zawyżonych kosztów sądowych i egzekucyjnych o ile wcześniej nie nastąpi zapłata windykowanej kwoty, ewidentnie podawał nieprawdziwe informacje, w szczególności określające wielkość długu, jak również nieprawdziwe informacje o konsekwencjach niezapłacenia długu. Wobec tego również z tego powodu, tj. z powodu naruszenia reguł prowadzenia windykacji sformułowanych w swoistym kodeksie etycznym, za jaki uznać należy Zasady Dobrych Praktyk Windykacyjnych.

Wysyłane pisma wykraczały, zatem po za zakres wezwania dłużnika do spełnienia świadczenia czy przedprocesowego wezwania do dobrowolnego spełnienia żądania. Dodatkowo zważyć należało, że liczba kierowanych do dłużników pism daleko wykracza po za ramy działań windykacyjnych i nosi znamiona działań nękających, a więc zmierzających do wywołania zamierzonego skutku przez ciągłość wywieranej presji.

Stosowanie presji na konsumenta w celu skłonienia go do spełnienia świadczenia, wbrew jego dotychczasowej woli jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i narusza interes klienta, a zatem jest czynem nieuczciwej konkurencji (art. 3 ust. 1 ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji). Żaden przedsiębiorca nie jest uprawniony do jednostronnego i wiążącego orzekania o istnieniu lub nieistnieniu zobowiązania, a w przypadku, gdy druga strona istnienie wierzytelności potwierdza, do wywierania na nią presji w celu jego wykonania, innej niż wynikającej z ustawowych przepisów. Uzurpowanie sobie takich uprawnień narusza jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i narusza interes klienta. Narusza to także obowiązki wynikające z art. 17 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej.

Z powyższych względów, zdaniem Sądu działanie powoda polegające na zamieszczaniu w pismach kierowanych do konsumentów w toku prowadzonych czynności windykacyjnych hasła i treści, mających na celu zastraszenie konsumentów, wywołanie w nich uczucia lęku, wywarcie presji psychicznej oraz wprowadzenie w błąd, w szczególności zaś informowanie dłużników o planowanych wizytach we właściwych miejscowo oddziałach ZUS i informowanie dłużników o zawyżonych kosztach procesu oraz kosztach egzekucyjnych stanowi naruszenie art. 3 ust. 1 ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji i art. 17 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej a tym samym praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, określoną w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, stanowiąc tym samym praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów.

Uzasadniało to, wobec bezspornego zaniechania stosowania powyższych praktyk odpowiednio z dniem 1 marca 2007 r. i 17 października 2007 r., wydanie przez Prezesa UOKiK zaskarżonej Decyzji.

Bezzasadne są, w związku z tym zarzuty odwołania, naruszenia art. 24 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w zw. z art. 3 ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji i art. 17 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej.

Za bezzasadny należało uznać również zarzut naruszenia art. 233 §1 k.p.c. w związku z art. 84 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów przez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów. Zarówno fakt wysyłania pism do konsumentów jak i ich treść jest bezsporna. Stosownie do treści art. 1 ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów dla uznania określonego działania za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów nie jest konieczne wystąpienie skutku. Przepisy ustawy są naruszone także wtedy, gdy mogą wywoływać skutki na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Nie ma, zatem znaczenia, czy pisma o zakwestionowanej treści były wysyłane i oddziaływały również na osoby, których zadłużenie nie istniało, gdyż ani powód ani pozwany nie byli uprawnieni do wiążącego stwierdzenia, czy zadłużenie którejkolwiek osoby istniało czy nie. Ponadto, powód nie był uprawniony do wywierania presji innej niż wynikającej wprost z przepisów ustawy, nawet jeśli zadłużenie istniało, a dłużnik celowo uchylał się od jego spłaty. Ochronie wierzyciela służą, bowiem wyłącznie środki przewidziane prawem, co jednoznacznie wynika

z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP. Dłużnik zaś musi się liczyć tylko z przewidzianymi prawem, konsekwencjami swojego nieuczciwego zachowania.

Uwzględniając zatem fakt, że działanie powoda naruszało sferę wolności konstytucyjnych, Prezes UOKiK w sposób należyty uwzględnił interes społeczny i interes przedsiębiorcy. Zarzut naruszenia art. 7 k.p.a. i art. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów jest bezzasadny.

W świetle powyższych okoliczności, zasadne było również nałożenie na powoda podstawie art. 106 w zw. z art. 24 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów kary pieniężnej, której wysokość nie budzi zastrzeżeń.

Z tych względów odwołanie należało oddalić jako bezzasadne (art.479^{31a} § 1 k.p.c.).

O kosztach postępowania orzeczono stosownie do wyniku sporu, zasądzając na rzecz powoda koszty zastępstwa procesowego według norm przepisanych (art.98 k.p.c.).